

บทที่ 6

บทสรุป

6.1 สรุปผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาวิจัยจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย ทุกเพศ ตั้งแต่อายุ 20-70 ปีขึ้นไป ทุกระดับการศึกษา และทุกอาชีพ อันเป็นกลุ่มประชากรที่ต้องอพยพโยกย้ายถิ่นฐานจากพื้นที่หมู่บ้านเดิมบนเขา ลงมาตั้งถิ่นฐานใหม่บริเวณพื้นที่ราบที่ทางราชการจัดสรร ที่ดินอันเป็นที่ตั้งบ้านเรือน และที่ทำกินให้ใกล้ ๆ กับหมู่บ้านของราษฎรพื้นราบอันเป็นผลมาจากการปฏิบัติตามนโยบายของทางราชการ ที่มีต่อชาวเขาเผ่าม้งซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยภายในประเทศ ด้วยเหตุผลด้านการเมือง การปกครอง และการทหาร ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งถือเป็นการอพยพโยกย้ายประชากร (population Transfer) โดยวิธีการบังคับอย่างสร้างสรรค์ (Forced Creative Migration) กล่าวคือ เป็นการตัดสินใจอพยพโดยองค์กรกลุ่มบุคคล หรือบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า โดยที่ประชากรที่ต้อง ได้รับการดำเนินการอพยพนั้น ไม่มีทางเลือกแต่ต้องจำใจด้วยเหตุผลของผู้ที่ตัดสินใจนั้น โดยมุ่งหมายต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่าและความมั่นคงปลอดภัยของชาติ เป็นส่วนรวมและผู้ตัดสินใจให้อพยพนั้น ได้ให้หลักประกันในความมั่นคง ปลอดภัยทุก ๆ ด้าน และให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัยพื้นฐานตามสมควร

ผลการศึกษาวิจัยทั่วไป

จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า ราษฎรชาวเขาเผ่าม้งประกอบอาชีพการเกษตร โดยการทำไร่ข้าว และ ไร่ข้าวโพด เป็นหลัก และมีการเลี้ยงสัตว์ประเภท หมู ไก่ เป็นอาชีพเสริม และมีการประกอบอาชีพทำไร่ฝ้าย ทำไร่ถั่วชนิดต่าง ๆ อีกจำนวนหนึ่ง นอกจากนี้พบว่าราษฎรเกินกว่าครึ่งหนึ่ง (56.06%) เคยมีปัญหาคือขัดแย้งและเกิดกรณีพิพาทเกี่ยวกับการแย่งชิงที่ดินทำกินกับราษฎรพื้นราบซึ่งอาศัยทำกินอยู่ในพื้นที่มาก่อน ในด้านที่ตั้งถิ่นฐาน ราษฎรชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่เห็นว่า "น้ำ" เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดในการเลือกพื้นที่เพื่อตั้งถิ่นฐาน ในด้านการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี พบว่าราษฎรชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่ สามารถประกอบพิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมจารีต ประเพณี

ความเชื่อหรือศาสนา ในหมู่บ้าน ปัจจุบันได้สะดวกเหมือนอยู่ในหมู่บ้านเดิมบนเขา แต่ก็ยังมี ชาวเขาเผ่าม้งอีกบางส่วน (24.30%) เห็นว่าไม่สามารถปฏิบัติได้สะดวกเหมือนอยู่ในหมู่บ้านเดิมบนเขา เนื่องจากถูกตมั้น เพี้ยยดหยาม และถูกรบกวนจากราษฎรพื้นราบและเจ้าหน้าที่ของรัฐ นอกจากนี้ส่วนใหญ่ (87.28%) เห็นว่าการแต่งงานระหว่างชาวเขาในหมู่บ้านของตนเองกับชาวพื้นราบในหมู่บ้านใกล้เคียง ไม่ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวเขาแต่อย่างใด ในด้านความรู้สึก ความคิดเห็นที่มีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ส่วนใหญ่ (62.50%) มีความเห็นว่าการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่เป็นไปอย่างได้ผลดี มีประโยชน์ต่อชาวเขา แต่ยังมีชาวเขาก็กส่วนหนึ่ง (28.90%) มีความเห็นว่า การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่ ยังไม่ค่อยดี ปฏิบัติงานนี้ไม่ค่อยต่อเนื่องและจริงจัง ในด้านการศึกษา ชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่ (97.1%) เห็นว่าการศึกษาล่าเรียนของเด็กนักเรียนในหมู่บ้าน ปัจจุบันดีกว่าการศึกษาล่าเรียนในหมู่บ้านเดิมบนเขา และไม่ปรากฏข้อมูลว่า การศึกษาล่าเรียนของเด็กนักเรียน ในหมู่บ้านปัจจุบัน ไม่ดีกว่าหมู่บ้านเดิมบนเขาแต่อย่างใด ส่วนการสาธารณสุข ด้านการรักษาพยาบาล ราษฎรชาวเขาส่วนใหญ่ (77.5%) มีความพึงพอใจโดยเห็นว่าการรักษาพยาบาลในหมู่บ้านปัจจุบันดีกว่าหมู่บ้านเดิมบนเขา แต่ยังมีราษฎรอีกส่วนหนึ่ง (11.6%) เห็นว่าการรักษาพยาบาลในหมู่บ้านปัจจุบันยังไม่ดี เกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ ด้านรายได้ของราษฎรชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่ (63.57%) ได้ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันมีรายได้สุทธิลดลงอยู่ในเกณฑ์ระดับที่ต่ำกว่ารายได้เมื่อพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดิมบนเขา ซึ่งเป็นการแสดงว่าราษฎรชาวเขาส่วนใหญ่กลุ่มนี้มีฐานะที่ยากจนลง ซึ่งเมื่อรวมกับกลุ่มราษฎรที่ให้ข้อมูลว่าปัจจุบันมีรายได้เท่าเดิม เมื่อเปรียบเทียบกับอยู่ในหมู่บ้านเดิมบนเขาแล้วอีกจำนวน 8.68% ของทั้งหมด หากคิดเทียบอัตราค่าครองชีพในพื้นที่ราบ ปัจจุบันแล้ว หากมีรายได้เท่าเดิมเหมือนเมื่ออยู่ในหมู่บ้านเดิมบนเขาและจำนวนสมาชิกในครอบครัวก็ได้เพิ่มมากขึ้น ย่อมแสดงว่าราษฎรชาวเขาเผ่าม้งมีฐานะทางเศรษฐกิจ ด้านรายได้ได้น้อยลง และยากจนลงเป็นจำนวน 72.24% ของทั้งหมด (63.54% + 8.67%) แม้ว่าจะมีจำนวนราษฎรชาวเขาก็กส่วนหนึ่ง (10.40%) ให้ข้อมูลว่าการพัก-อาศัยอยู่ในหมู่บ้านปัจจุบันทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ดีกว่าขณะที่พัก-อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดิมบนเขาแต่ก็เป็นจำนวนที่น้อย

ผลการศึกษาวิจัยตามสมมุติฐานพบว่า

(1) สมมุติฐานที่ 1 "การอพยพชาวเขาลงสู่พื้นราบมีแนวโน้มที่จะทำให้ชาวเขาออกไปทำกินและนอกเขตที่ดินทำกินที่ขาดความเหมาะสมในการเกษตรที่จัดสรรให้"

ประเด็นที่หนึ่ง ผลการศึกษาวิจัยในประเด็นที่ว่าราษฎรชาวเขาได้ออกไปทำกินบนเขา นอกเขตที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้หรือไม่ ปรากฏผลดังนี้

ก. พบว่าราษฎรชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่ (97.67%) เข้าไปทำกินในพื้นที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้ ซึ่งในจำนวนนี้ ส่วนใหญ่ (79.19%) ได้เข้าไปทำกินหมดทั้งแปลง อีกจำนวนหนึ่ง (18.48%) ได้เข้าไปทำกินแต่เพียงบางส่วน และบางแห่ง แต่ที่ราษฎรชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่ (97.10%) ได้ให้ข้อมูลว่าการที่เข้าไปทำกินในที่ดินที่ทางราชการจัดสรรให้ได้ผลผลิตที่ไม่เพียงพอที่จะสามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้

ข. พบว่า ราษฎรชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่คิดเป็นจำนวนรวมกันถึง 79.20 % ของทั้งหมดได้ลักลอบออกไปทำกินนอกเขตที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้ ซึ่งในจำนวนนี้มีราษฎรชาวเขาจำนวนมาก (61.28 %) ได้กลับขึ้นไปทำกินในที่ดินเดิมบนเขา ใกล้กับที่ดินทำกินเดิมบนเขาและลักลอบออกไปทำกินในที่ดินบนเขาในเขตอำเภอเดียวกัน

จากข้อมูลอันเป็นเหตุเป็นผลดังกล่าวจึงเป็นการสนับสนุนสมมุติฐานในประเด็นที่ว่า "การอพยพชาวเขาลงสู่พื้นราบมีแนวโน้มที่จะทำให้ชาวเขาออกไปทำกินนอกเขตที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้"

ประเด็นที่สอง ผลการศึกษาวิจัยในประเด็นที่ว่าที่ดินทำกินที่ ทางราชการจัดสรรให้ มีความเหมาะสมในการทำการเกษตรหรือไม่ ปรากฏผล ดังนี้

พบว่าราษฎรชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่ (95.37 %) ได้ให้ข้อมูลว่าในการอพยพโยกย้ายมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในหมู่บ้านปัจจุบันในพื้นที่ราบมีปัญหาในด้านการประกอบอาชีพ โดยที่ส่วนใหญ่ (97.10 %) ได้ให้ข้อมูลว่าผลผลิตที่ได้จากการทำกิน ในที่ดินที่ทางราชการจัดสรรให้ไม่เพียงพอที่จะสามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ และส่วนใหญ่ (97.11%) ได้ให้ข้อมูลว่าขนาดของที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้มีจำนวนขนาดคับแคบเกินไป ไม่เพียงพอในการประกอบอาชีพและส่วนใหญ่ (51.44%) เห็นว่าควรที่จะจัดสรรที่ดินทำกินให้เพิ่มจากครอบครัวละ 10 ไร่ เป็นครอบครัวละ 20 ไร่เป็นอย่างน้อย นอกจากนี้ราษฎรชาวเขาส่วนใหญ่ (81.49%) ยังได้ให้ข้อมูลอีกว่า ที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้

ขาดความอุดมสมบูรณ์หากทำกินในที่ดินดังกล่าวต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายสูง ผลผลิตที่ได้ไม่คุ้มทุน และส่วนใหญ่ (77.45%) เห็นว่าการทำกินในที่ดินเดิมบนเขาได้ผลผลิตดีกว่า นอกจากนั้นราษฎรชาวเขาส่งส่วนใหญ่ (67.63%) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำกินในที่ดินที่ทางราชการจัดสรรให้ มีโรคแมลงศัตรูพืชและโรคระบาดสัตว์มากกว่าที่ทำกินเดิมบนเขาและส่วนใหญ่ (78.6 %) เห็นว่าพื้นที่ดินทำกินในพื้นที่ราบดังกล่าวมีความเหมาะสมในการประกอบอาชีพโดยสุจริตของชาวเขาแต่เพียงบางแห่งและเหมาะสมแต่เพียงบางส่วนเท่านั้น

จากข้อมูลอันเป็นเหตุเป็นผลดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปโดยภาพรวมได้ว่า พื้นที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้ไม่มีความเหมาะสมเพียงพอ ในการประกอบอาชีพการเกษตรของชาวเขา อันเป็นการสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้

ประเด็นที่สาม ผลการศึกษาวิจัย ในประเด็นที่ว่า เหตุผลที่ไม่ทำกิน หรือทำกินแต่เพียงบางส่วน หรือทำกินแต่เพียงบางแห่ง ในพื้นที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้ ความเพียงพอหรือไม่เพียงพอ ในจำนวนขนาดของพื้นที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้ และความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ของพื้นที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้มีความสัมพันธ์กับบริเวณพื้นที่ดินทำกินจริงของราษฎรชาวเขาเผ่าม้งหรือไม่อย่างไร ปรากฏผลดังนี้

จากการศึกษาวิจัยพบว่า เหตุผลที่ไม่ทำกินหรือทำกินแต่เพียงบางส่วน หรือทำกินแต่เพียงบางแห่ง ในพื้นที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้ มีแนวโน้มที่จะมีอิทธิพลหรือมีความสัมพันธ์อย่างแท้จริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อบริเวณพื้นที่ดินทำกินจริง ในปัจจุบันของชาวเขาเผ่าม้ง โดยที่ผู้ที่มีความเห็นว่า พื้นที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้ ขาดความอุดมสมบูรณ์ หรือขาดความเหมาะสมในการประกอบอาชีพมีแนวโน้มที่จะกลับไปทำกินในที่ดินทำกินเดิม หรือใกล้กับที่ดินทำกินเดิมบนเขา หรือออกไปทำกินในพื้นที่อื่นบนเขาในเขตอำเภอ หรือพื้นที่อื่นนอกเขตที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้ นอกจากนี้ยังพบว่าความเห็นหรือข้อมูลที่ว่าพื้นที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้มีความเพียงพอหรือไม่เพียงพอ ในการใช้ประกอบอาชีพมีแนวโน้มที่จะมีอิทธิพลหรือมีความสัมพันธ์อย่างแท้จริง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ต่อบริเวณพื้นที่ดินทำกินจริง ในปัจจุบันของชาวเขาเผ่าม้ง โดยที่ผู้ที่มีความเห็นว่าพื้นที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้ไม่เพียงพอต่อการใช้ประกอบอาชีพ มีแนวโน้มที่จะกลับไปทำกินในที่ดินเดิมหรือใกล้กับที่ดินทำกินเดิมบนเขา หรือออกไปทำกินในพื้นที่อื่นบนเขาในเขตอำเภอ หรือพื้นที่อื่นนอกเขตที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้ ในขณะที่ผู้ที่มีความเห็น

ว่าพื้นที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้มีความเพียงพอต่อการใช้ประกอบอาชีพ มีแนวโน้มนโยบายที่จะทำกินในที่ดินที่ทางราชการจัดสรรให้ และพบว่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเห็นว่าพื้นที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้มีความเหมาะสมในการประกอบอาชีพหรือไม่ มีแนวโน้มนโยบายจะมีอิทธิพลหรือมีความสัมพันธ์อย่างแท้จริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ต่อบริเวณพื้นที่ดินทำกินจริง ในปัจจุบันของชาวเขาเผ่าม้ง กล่าวคือ ผู้ที่มีความเห็นว่าพื้นที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้ ไม่มีความเหมาะสมในการประกอบอาชีพเลย หรือมีความเหมาะสมแต่เพียงบางแห่งหรือมีความเหมาะสมแต่เพียงบางส่วน มีแนวโน้มนโยบายที่จะกลับไปทำกินในที่ดินเดิม หรือใกล้กับที่ดินเดิมบนเขาหรือออกไปทำกินในพื้นที่อื่นบนเขาในเขตอำเภอ หรือพื้นที่นอกเขตที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้ ในขณะที่ผู้ที่มีความเห็นว่าที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้มีความเหมาะสมดีแล้วก็มีแนวโน้มนโยบายที่จะทำกิน ในที่ดินที่ทางราชการจัดสรรให้

จากข้อมูลอื่นเป็นเหตุเป็นผลดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่าเหตุผลที่ไม่ทำกิน หรือทำกินแต่เพียงบางส่วนหรือทำกินแต่เพียงบางแห่ง ความเพียงพอหรือไม่เพียงพอของจำนวนขนาดพื้นที่ดินทำกิน และความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมในการประกอบอาชีพของพื้นที่ดินทำกิน ที่ทางราชการจัดสรรให้ มีความสัมพันธ์กันกับบริเวณพื้นที่ดินทำกินจริงของราษฎรชาวเขาเผ่าม้งอันเป็นการสนับสนุนสมมุติฐาน คือพื้นที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้ ในพื้นที่ราบ ไม่มีความเหมาะสมในการประกอบอาชีพของชาวเขาจึง เป็นสาเหตุให้มีการลักลอบออกไปทำกินนอกเขตที่ดินที่ทางราชการจัดสรรให้

(2) สมมุติฐานที่ 2 "ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพเป็นปัจจัยหลักที่มีความสัมพันธ์ต่อความพอใจหรือไม่พอใจของชาวเขาในถิ่นที่อยู่ใหม่" ผลการศึกษาวิจัยในประเด็นที่ว่า ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพเป็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพล หรือมีความสัมพันธ์ต่อความพอใจหรือไม่พอใจของชาวเขาในถิ่นที่อยู่ใหม่หรือไม่ อย่างไร ปรากฏผล ดังนี้

ก. พบว่าพื้นที่ที่เหมาะสมที่จะสร้างความพึงพอใจ ให้แก่ราษฎรชาวเขาเผ่าม้ง ในการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนใหม่นั้น ส่วนใหญ่ (87.3 %) เห็นว่าควรเป็นพื้นที่ที่มีดินอุดมสมบูรณ์และมีแหล่งน้ำ การชลประทานที่ดี และเพียงพอ ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎรชาวเขาให้ ได้ผลดี อันเป็นข้อมูลที่มีแนวโน้มนับสนุนสมมุติฐาน

ข. ในด้านเกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศนั้น พบว่าราษฎรชาวเขาส่วนใหญ่ (43.93%) ให้ข้อมูลว่า สภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมที่จะสร้างความพึงพอใจในการตั้ง

ถิ่นฐานบ้านเรือนใหม่นั้น ควรเป็นสภาพภูมิประเทศที่สามารถประกอบอาชีพได้ดีไม่ว่าจะเป็นสภาพภูมิประเทศแบบใดก็ได้ ส่วนลักษณะสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมที่จะสร้างความพึงพอใจในการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนใหม่นั้นส่วนใหญ่ (41.61%) ให้ข้อมูลว่าควรเป็นภูมิอากาศแบบที่สามารถประกอบอาชีพได้ดีที่สุดไม่ว่าจะเป็นภูมิอากาศแบบใดในทุก ๆ ภาคของประเทศไทยซึ่งแสดงว่าในการเลือกสถานที่เพื่อตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนใหม่นั้น ราษฎรชาวเขาเผ่าม้ง ได้เน้นสภาพพื้นที่ที่มีศักยภาพในการประกอบอาชีพได้ดีเป็นหลัก โดยไม่จำเป็นหรือไม่ยึดมั่นที่จะต้องตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในสภาพภูมิประเทศ หรือสภาพภูมิอากาศแบบใดแบบหนึ่งหรือไม่จำเป็นที่จะต้องตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในภูมิประเทศและภูมิอากาศแบบเขาสูงในภาคเหนือ แต่อย่างใดอันเป็นข้อมูลที่มีแนวโน้มที่จะสนับสนุนสมมุติฐาน

ค. ในด้านปัจจัยด้านการตลาดนั้นพบว่า ราษฎรชาวเขาเผ่าม้ง ส่วนใหญ่ (77.45 %) ให้ข้อมูลว่า ปัจจัยด้านการตลาดที่เหมาะสมที่จะสร้างความพึงพอใจในการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนใหม่นั้น ควรเป็นพื้นที่ที่มีปัจจัยด้านการตลาดที่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพหลักของราษฎรคือ ต้องการตลาดที่มีการซื้อขายสินค้า ผลผลิตการเกษตรที่มีราคาดีและเป็นธรรม อันเป็นข้อมูลที่มีแนวโน้มสนับสนุนสมมุติฐาน

ง. ในด้านเหตุผล ที่ชาวเขาเผ่าม้งต้องตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่บนเขาสูงนั้นส่วนใหญ่ (53.74%) ได้ให้ข้อมูลว่า เนื่องจากพื้นที่ดินทำกินบนเขาที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมในการประกอบอาชีพ มีความเป็นอิสระในการประกอบอาชีพและหาพื้นที่ทำกินได้ง่ายกว่า มีความร่มรื่น ชุ่มชื้น ปลูกพืช-ผักได้ง่ายกว่า และมีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์กว่า ซึ่งเป็นเหตุผลด้านการประกอบอาชีพเป็นหลัก อันเป็นข้อมูลที่มีแนวโน้มสนับสนุนสมมุติฐาน

จ. ในด้านความเห็นเกี่ยวกับผลผลิตที่ได้เปรียบเทียบ ระหว่างที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้ ในพื้นที่ราบกับที่ดินทำกินเดิมบนเขานั้น จากการศึกษาวิจัยพบว่ามีแนวโน้มที่จะมีอิทธิพลหรือมีความสัมพันธ์อย่างแท้จริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ต่อความรู้สึกของชาวเขาเผ่าม้ง ในการที่ได้อพยพลงมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ในพื้นที่ราบ ในหมู่บ้านปัจจุบัน โดยที่ผู้มีความเห็นว่า พื้นที่ดินทำกินเดิมบนเขาให้ผลผลิตดีกว่า พื้นที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้ ในพื้นที่ราบปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะมีความรู้สึกว่าการที่ได้อพยพลงมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่ราบ ในหมู่บ้านปัจจุบันทำให้มีความรู้สึกที่ไม่สะดวกสบายเหมือนอยู่ในหมู่บ้านเดิมบนเขา รู้สึกอึดอัด ไม่พอใจที่ได้อพยพลงมาและรู้สึกไม่พึงพอใจเป็นส่วนใหญ่ ที่ได้อพยพลงมาตั้งถิ่นฐาน

บ้านเรือนในหมู่บ้านปัจจุบัน ในขณะที่ผู้ที่มีความเห็นว่ พื้นที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้ ได้ผลผลิตดีกว่าพื้นที่ดินทำกินเดิมบนเขา ก็มีแนวโน้มที่จะมีความรู้สึก ฝงพอใจโดยเห็นว่าการที่ได้อพยพลงมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่ราบในหมู่บ้านปัจจุบัน มีความสะดวกสบายดีอันเป็นข้อมูลที่มีแนวโน้มสนับสนุนสมมติฐาน

ฉ. ในด้านข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภูมิประเทศที่เหมาะสมในการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชาวเขาเผ่าม้งนั้น จากการศึกษาวิจัยพบว่ามีแนวโน้มที่จะมีอิทธิพลหรือมีความสัมพันธ์อย่างแท้จริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ต่อความรู้สึกของชาวเขาเผ่าม้ง ในการที่ได้อพยพลงมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่ราบในหมู่บ้านปัจจุบัน โดยที่ผู้ที่มีความเห็นว่ภูมิประเทศที่เหมาะสมในการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชาวเขาเผ่าม้ง ควรเป็นภูมิประเทศแบบอื่นที่ไม่ใช่ภูมิประเทศแบบพื้นที่ราบหรือควรเป็นภูมิประเทศที่สามารถประกอบอาชีพได้ดีกว่าไม่ว่าจะเป็นสภาพภูมิประเทศแบบใด มีแนวโน้มที่จะมีความรู้สึกอึดอัดไม่พอใจหรือรู้สึกไม่ฝงพอใจเป็นส่วนใหญ่ ในการที่ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่ราบในหมู่บ้านปัจจุบัน ในขณะที่ผู้ที่มีความเห็นว่ภูมิประเทศที่เหมาะสมในการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชาวเขาเผ่าม้ง ควรเป็นภูมิประเทศแบบพื้นที่ราบก็มีแนวโน้มที่จะมีความรู้สึกฝงพอใจ และรู้สึกสะดวกสบายดี ที่ได้อพยพลงมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่ราบในหมู่บ้านปัจจุบันอันเป็นความเห็นที่มีแนวโน้มสนับสนุนสมมติฐาน

ช. ในด้านข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสม ในการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชาวเขาเผ่าม้งจากการศึกษาวิจัยพบว่ามีแนวโน้มที่จะ ไม่มีอิทธิพล หรือไม่มีความสัมพันธ์อย่างแท้จริง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความรู้สึกที่ได้อพยพลงมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่ราบในหมู่บ้านปัจจุบัน ซึ่งแสดงว่าปัจจัยด้านสภาพภูมิอากาศไม่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานของชาวเขามากนัก

ซ. ในด้านข้อมูลเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ ด้านรายได้ของครอบครัวในหมู่บ้านปัจจุบัน เปรียบเทียบกับฐานะทางเศรษฐกิจในหมู่บ้านเดิมบนเขาก่อนการอพยพจากการศึกษาวิจัยพบว่า มีแนวโน้มที่จะมีอิทธิพลหรือมีความสัมพันธ์อย่างแท้จริง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความคิดที่จะอพยพโยกย้าย หรือ ไม่อพยพโยกย้ายออกไปอยู่ในพื้นที่อื่น ในขณะที่สภาพชีวิตความเป็นอยู่ยังคงเหมือนเดิมในปัจจุบัน โดยที่ผู้ที่มีความเห็นว่ฐานะทางเศรษฐกิจด้านรายได้ของครอบครัวในหมู่บ้านปัจจุบัน มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ก็มีแนวโน้มที่จะ

ไม่คิดอพยพโยกย้ายออกไปอยู่ในพื้นที่อื่น ในขณะที่ผู้ที่มีความเห็นว่าปัจจุบันมีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น แต่มีรายได้เท่าเดิมหรือปัจจุบันมีรายได้ลดลง เทียบกับเมื่ออยู่ในหมู่บ้านเดิมบนเขากลับมีแนวโน้มที่จะคิดอพยพโยกย้ายออกไปอยู่ในพื้นที่อื่น ในขณะที่สภาพชีวิตความเป็นอยู่ยังคงเหมือนเดิม ในปัจจุบัน อันเป็นข้อมูลที่มีแนวโน้มสนับสนุนสมมุติฐาน

(3) สมมุติฐานที่ 3 "การอพยพชาวเขาลงมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ราบ มีแนวโน้มที่จะทำให้ชาวเขางานส่วนมีความคิดที่จะเคลื่อนย้ายไปหาแหล่งที่อยู่อาศัยใหม่ ในระยะยาวของการตั้งถิ่นฐาน"

ผลการศึกษาวิจัยปรากฏดังนี้

ก. ในด้านข้อมูล เกี่ยวกับความคิดที่จะอพยพออกไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่อื่นหากสภาพชีวิตความเป็นอยู่ยังคงเหมือนเดิมในปัจจุบัน พบว่ามีราษฎรชาวเขาเผ่าม้งบางส่วนคิดเป็นจำนวน 39.31% มีความคิดที่จะอพยพโยกย้ายไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่อื่นที่พื้นที่ทำกินดีกว่าหากสภาพชีวิตความเป็นอยู่ยังคงเหมือนเดิมในปัจจุบัน

ข. ในด้านข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นในการประกอบอาชีพ และการตั้งถิ่นฐานในระยะยาว หากสมาชิกในครอบครัวเพิ่มจำนวนมากขึ้น และพื้นที่ทำกินไม่เพียงพอพบว่ามีราษฎรชาวเขาเผ่าม้งบางส่วน คิดเป็นจำนวน 12.71% มีความคิดที่จะอพยพโยกย้ายไปหาพื้นที่ทำกินใหม่ โดยยกครอบครัวไปทั้งหมด และมีราษฎรชาวเขาเผ่าม้งอีกส่วนหนึ่งคิดเป็นจำนวน 34.10 % มีความคิดที่จะให้บุตรหลานอพยพโยกย้ายไปหาพื้นที่ทำกินใหม่ในระยะยาวของการตั้งถิ่นฐาน

ค. ในด้านข้อมูลเกี่ยวกับบ้านพักอาศัยพบว่าส่วนใหญ่ (63.00%) มีบ้านพักอาศัยอยู่หลังเดียวในหมู่บ้าน ราษฎรส่วนที่เหลือ (37.00%) มีบ้านพักอาศัยอยู่ในที่ดินทำกินอีกอย่างน้อยหนึ่งหลัง โดยราษฎรเกินกว่าครึ่ง (53.17%) พักนอนในที่ดินทำกินในฤดูกาลเพาะปลูกช่วงระยะเวลาพักนอนในที่ดินทำกินตั้งแต่ไม่เกิน 1 เดือน ไปจนถึง 6 เดือน โดยที่ผู้ที่พักนอนช่วงระยะเวลา 3-4 เดือน จะเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด (22.54%)

ง. ในด้านความคงทนถาวรของบ้านพัก-อาศัย ส่วนใหญ่ (65.89%) ให้ข้อมูลว่าจะพักอาศัยอยู่ได้อีกประมาณ 2 ปี จึงจะต้องซ่อมแซมปรับปรุง แต่เมื่อรวมจำนวนบ้านพักอาศัยที่มีความคงทนถาวรไม่เกิน 5 ปี มีจำนวนมากถึง 95.11% ในส่วนที่เกี่ยวกับการซ่อมแซมปรับปรุงบ้าน หรือการสร้างบ้านหลังใหม่ หลังจากนี้ได้สร้างบ้านครั้งแรก เมื่อ

อพยพโยกย้ายมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนใหม่ ในปี พ.ศ. 2526-2527 แล้ว พบว่าส่วนใหญ่ 80.34% ได้สร้างบ้านหลังใหม่อย่างน้อย 1 ครั้งแต่ยังมีราษฎรชาวเขาเผ่าม้งอีกบางส่วน (7.51%) ไม่เคยสร้างบ้านหลังใหม่ และ ไม่เคยซ่อมแซมปรับปรุงบ้านเลย และมีอีกจำนวนหนึ่ง (5.78%) ที่เคยซ่อมแซมปรับปรุงบ้างแต่เพียงครั้งเดียว นอกจากนี้ยังพบว่ามีราษฎรชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่ (94.21%) เห็นว่าจะสร้างบ้านใหม่ และจะซ่อมแซมปรับปรุงบ้าน หากชำรุดทรุดโทรมซึ่งน่าจะ เป็นแนวทาง ในการตั้งถิ่นฐานบ้าน เรือนอยู่ในหมู่บ้าน ในพื้นที่ราบในปัจจุบันอย่างถาวร แต่ยังมีราษฎรชาวเขาเผ่าม้งอีกส่วนหนึ่ง (5.78 %) มีความคิดที่จะ ไม่สร้างบ้าน ใหม่และจะ ไม่ซ่อมแซมปรับปรุงบ้านหากชำรุดทรุดโทรม

จ. ในด้านข้อมูล เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างชาวเขา กับชาวพื้นราบ พบว่า ราษฎรชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่ (54.33 %) เห็นว่าการติดต่อสัมพันธ์ระหว่าง ชาวเขา กับชาวพื้นราบมีการติดต่อสัมพันธ์กัน ไม่ค่อยดีและคบค้าสมาคมกัน ไม่ค่อยดี และ ราษฎรชาวเข่าอีกส่วนหนึ่งจำนวนรองลงมา (27.16%) เห็นว่าสามารถติดต่อสัมพันธ์ ได้ดีแต่คบค้าสมาคมกัน ไม่ค่อยดีนอกจากนี้ส่วนใหญ่ (75.14%) เห็นว่าปัญหาและอุปสรรคใน การติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างชาวเขา กับชาวพื้นราบที่สำคัญที่สุดคือ การที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีทัศนคติความเชื่อที่แตกต่างกัน และราษฎรชาวเข่าอีกส่วนหนึ่งจำนวนรองลงมา (14.45%) เห็นว่าปัญหาการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างชาวเขา กับชาวพื้นราบ คือการสื่อสารภาษา กัน ไม่ค่อยเข้าใจ และนอกจากนี้ราษฎรชาวเขาส่วนใหญ่ (62.42%) เห็นว่าไม่เห็นด้วยหรือ ไม่สนับสนุนที่จะให้มีการแต่งงานกันระหว่างราษฎรชาวเขา ในหมู่บ้านกับราษฎรชาวพื้นราบหมู่บ้าน ใกล้เคียง

ผลการศึกษาวิจัยในประเด็นที่ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความคงทนถาวรของ บ้านพักอาศัย ความคิดที่จะสร้างบ้านใหม่หรือซ่อมแซมบ้านพักอาศัยในหมู่บ้านปัจจุบัน และ ความเห็น เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างชาวเขา กับชาวพื้นราบ ต่อความคิดที่จะอพยพโยกย้าย ไปตั้งถิ่นฐานบ้าน เรือน ในพื้นที่อื่น ในขณะที่สภาพชีวิตความเป็นอยู่ยังคงเหมือนเดิม ใน ปัจจุบัน และความสัมพันธ์ระหว่างฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวด้านรายได้ เปรียบเทียบระหว่างขณะที่ตั้งถิ่นฐานบ้าน เรือนอยู่ในหมู่บ้านเดิมบนเขาก่อนการอพยพโยกย้ายลงมา กับหมู่บ้านในพื้นที่ราบปัจจุบัน ความคงทนถาวรของบ้านพักอาศัย ความคิดที่จะสร้างบ้านใหม่หรือซ่อมแซมบ้านพักอาศัยในหมู่บ้านปัจจุบันความคิดเห็นเกี่ยวกับ การติดต่อสัมพันธ์ระหว่าง

ชาวเขา กับชาวพื้นราบ ต่อความคิดที่จะอพยพ โยกย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่อื่น ในระยะยาวของการตั้งถิ่นฐาน ในสภาพที่ฐานะทาง เศรษฐกิจและความเป็นอยู่ยังคงเหมือนเดิม ในปัจจุบัน มีดังนี้

ก. พบว่าความคงทนถาวรของบ้านพักอาศัยมีแนวโน้มที่จะไม่มีอิทธิพล หรือไม่มี ความสัมพันธ์อย่างแท้จริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความคิดที่จะอพยพ โยกย้ายหรือ ไม่อพยพ โยกย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่อื่น ในขณะที่สภาพชีวิตความเป็นอยู่ยังคงเหมือน เดิมในปัจจุบันของชาวเขาเผ่าม้ง ในขณะที่ความคิดที่จะสร้างบ้านใหม่ หรือจะซ่อมแซมบ้าน ในหมู่บ้าน ปัจจุบัน กลับมีแนวโน้มที่จะมีอิทธิพลหรือมีความสัมพันธ์อย่างแท้จริง อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติต่อความคิดที่จะอพยพ โยกย้าย หรือ ไม่อพยพ โยกย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานบ้าน เรือนในพื้นที่อื่น ดังกล่าว โดยที่ผู้ที่มีความเห็นว่า มีความคิดที่จะสร้างบ้านใหม่ และจะซ่อม แซมปรับปรุงบ้านพักอาศัยในหมู่บ้านปัจจุบัน หากชำรุดทรุดโทรม มีแนวโน้มที่จะมีความคิด จะ ไม่อพยพ โยกย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่อื่น แต่ในขณะที่ผู้ที่มีความเห็นว่ามิ ด้มีความคิดจะ ไม่สร้างบ้านใหม่ และจะ ไม่ซ่อมแซมปรับปรุงบ้านพักอาศัยในหมู่บ้านปัจจุบัน หากชำรุดทรุดโทรมกลับมีแนวโน้มที่จะมีความคิดจะ อพยพ โยกย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานบ้าน เรือน ในพื้นที่อื่น ในขณะที่สภาพชีวิตความเป็นอยู่ยังคงเหมือนเดิมในปัจจุบัน

ข. พบว่า ความเห็นเกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างชาวเขา กับชาวพื้นราบมี แนวโน้มที่จะมีอิทธิพลหรือมีความสัมพันธ์อย่างแท้จริง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความคิดที่จะ อพยพ โยกย้ายหรือ ไม่อพยพ โยกย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่อื่น ในขณะที่สภาพ ชีวิตความเป็นอยู่ยังคงเหมือนเดิม ในปัจจุบัน โดยที่ผู้ที่มีความเห็นว่าการติดต่อสัมพันธ์ระ หว่างชาวเขา กับชาวพื้นราบสามารถติดต่อสัมพันธ์กัน ได้ดี และคบค้าสมาคมกัน ได้ดี มีแนวโน้มที่จะมีความคิด จะ ไม่อพยพ โยกย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่อื่น ในขณะที่ผู้ที่มี ความคิดเห็นว่า การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างชาวเขา กับชาวพื้นราบติดต่อกัน ไม่ค่อยดีหรือไม่ดี และคบค้าสมาคมกัน ไม่ค่อยดีหรือไม่ดีมีแนวโน้มที่จะมีความคิด จะอพยพ โยกย้ายออกไปตั้งถิ่น ฐานบ้านเรือนในพื้นที่อื่น

ผลการศึกษาวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง ฐานะทางเศรษฐกิจ ของครอบครัวด้านรายได้ เปรียบเทียบระหว่างขณะที่ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในหมู่บ้านเดิม บนเขาก่อนการอพยพ โยกย้ายลงมาที่หมู่บ้าน ในพื้นที่ภายในปัจจุบันความคงทนถาวรของบ้าน

นักอาศัยความคิดที่จะสร้างบ้านใหม่หรือซ่อมแซมปรับปรุงบ้านหากชำรุดทรุดโทรม หรือความคิดที่จะไม่สร้างบ้านใหม่หรือจะไม่ซ่อมแซมปรับปรุงบ้านหากชำรุดทรุดโทรม และความคิดเห็นเกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างชาวเขากับชาวพื้นราบ กับความคิดที่จะอพยพโยกย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่ในระยะยาว ในขณะที่สภาพฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ยังคงเหมือนเดิมในปัจจุบัน มีดังนี้

ก. พบว่าข้อมูลด้านความเห็นเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ ของครอบครัวด้านรายได้เปรียบเทียบระหว่างขณะที่ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในหมู่บ้านเดิมบนเขา ก่อนการอพยพโยกย้ายลงมา กับหมู่บ้านในพื้นที่ราบปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะมีอิทธิพลหรือมีความสัมพันธ์อย่างแท้จริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ต่อความคิดที่จะอพยพโยกย้ายหรือไม่อพยพโยกย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่อื่นในระยะยาว หากสภาพฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของราษฎรยังคงเหมือนเดิมในปัจจุบัน โดยที่ผู้ที่มีความเห็นว่าการที่ได้อพยพโยกย้ายลงมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่ราบในหมู่บ้านปัจจุบัน ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีแนวโน้มที่จะมีความคิด จะไม่อพยพโยกย้ายไปหาพื้นที่ทำกินแห่งใหม่ แต่ในขณะที่ผู้ที่มีความเห็นว่าการที่ได้อพยพโยกย้ายลงมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่ราบ ในหมู่บ้านปัจจุบันทำให้มีรายได้น้อยลง มีแนวโน้มที่จะมีความคิดจะอพยพโยกย้ายหรือให้บุตรหลานอพยพโยกย้ายไปหาพื้นที่ทำกินหรือหางานทำในพื้นที่อื่น

ข. ในด้านเกี่ยวกับความคงทนถาวรของบ้านพัก-อาศัย พบว่า ความคงทนถาวรของบ้านพักอาศัยมีแนวโน้มที่จะไม่มีอิทธิพลหรือไม่มีความสัมพันธ์อย่างแท้จริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความคิดที่จะอพยพโยกย้ายหรือไม่อพยพโยกย้าย ไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่อื่นในระยะยาว แต่พบว่าข้อมูลเกี่ยวกับความคิดที่จะสร้างบ้านใหม่หรือซ่อมแซมปรับปรุงบ้านหากชำรุดทรุดโทรม หรือความคิดที่จะไม่สร้างบ้านใหม่หรือจะไม่ซ่อมแซมปรับปรุงบ้านหากชำรุดทรุดโทรม กลับมีแนวโน้มที่จะมีอิทธิพลหรือมีความสัมพันธ์อย่างแท้จริง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความคิดที่จะอพยพโยกย้ายหรือไม่อพยพโยกย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่อื่นอีกในระยะยาวหากสภาพฐานะทางเศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ยังคงเหมือนเดิมในปัจจุบัน โดยที่ผู้ที่มีความเห็นว่าจะสร้างบ้านใหม่หรือจะซ่อมแซมบ้านหากชำรุดทรุดโทรมมีแนวโน้มที่จะไม่คิดอพยพโยกย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน หรือออกไปหาพื้นที่ทำกินในพื้นที่อื่น แต่ผู้ที่มีความเห็นว่าจะไม่สร้างบ้านใหม่หรือจะไม่ซ่อมแซมปรับปรุงบ้านหากชำรุด

ทรุดโทรมมีแนวโน้มนั้นจะมีความคิดอพยพโยกย้ายหรือให้บุตรหลานอพยพโยกย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน หรือออกไปหาพื้นที่ทำกินในพื้นที่อื่น หรือออกไปหางานทำในพื้นที่อื่น

ค. พบว่าข้อมูลด้านความเห็นเกี่ยวกับ การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างชาวเขากับชาวพื้นราบมีแนวโน้มนั้นจะมีอิทธิพล หรือมีความสัมพันธ์อย่างแท้จริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความคิดที่จะอพยพโยกย้ายหรือ ไม่อพยพโยกย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ในพื้นที่อื่น หรือออกไปหาพื้นที่ทำกิน ในพื้นที่อื่น ในระยะยาว ในสภาพที่ฐานะทางเศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ยังคงเหมือนเดิมในปัจจุบัน โดยที่ผู้ที่มีความเห็นว่า การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างชาวเขากับชาวพื้นราบสามารถติดต่อสัมพันธ์กันได้ดีและคบค้าสมาคมกันได้ดี มีแนวโน้มนั้นจะมีความคิดจะ ไม่อพยพโยกย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ในพื้นที่อื่นหรือออกไปหาพื้นที่ทำกิน ในพื้นที่อื่น ในระยะยาวแต่ในขณะที่ผู้ที่มีความเห็นว่า การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างชาวเขากับชาวพื้นราบติดต่อสัมพันธ์กันหรือคบค้าสมาคมกันไม่ค่อยดี หรือไม่ดี มีแนวโน้มนั้นจะมีความคิดที่จะอพยพโยกย้ายหรือให้บุตรหลานอพยพโยกย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนหรือออกไปหาพื้นที่ทำกิน ในพื้นที่อื่น หรือให้บุตรหลานออกไปหางานทำรับจ้าง ในเมือง ในระยะยาวของการตั้งถิ่นฐาน หากสภาพฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ยังคงเหมือนเดิมในปัจจุบัน

6.2 อภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยโดยภาพรวมแล้วพบว่า ราษฎรชาวเขาเผ่าม้งซึ่งต้องอพยพลงมาตั้งถิ่นฐาน ในพื้นที่ราบ ตามนโยบายหรือคำสั่งของทางราชการส่วนใหญ่ได้เข้าทำกิน ในพื้นที่ดินที่ทางราชการจัดสรรให้ แต่ปรากฏว่าผลผลิตที่ได้ไม่เพียงพอจึงทำให้ราษฎรส่วนใหญ่มีปัญหาในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้ เนื่องจากที่ดินทำกินที่ทางราชการ ได้จัดสรรให้ส่วนใหญ่ขาดความอุดมสมบูรณ์ หากทำกินในที่ดินดังกล่าวต้องใช้ต้นทุนสูง ไม่คุ้มทุน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างที่ดินทำกินบนเขากับที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้แล้ว ที่ดินทำกินบนเขา มีความอุดมสมบูรณ์ดีกว่า นอกจากนี้ ที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้ยังคับแคบเกินไปไม่เพียงพอและเหมาะสมในการประกอบอาชีพ ประกอบกับที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้ ในพื้นที่ราบ มีโรคแมลง ศัตรูพืชมากกว่าการทำกินในที่ทำกินเดิมบนเขา จึงเป็นเหตุให้ราษฎรชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่ได้ลักลอบออกไปทำกิน นอกเขตที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้ โดยที่ส่วนใหญ่ได้ลักลอบกลับขึ้นไปทำกิน ในที่ดินทำกินเดิม หรือหาที่ทำกินใหม่บนเขา

ในเขตอำเภอเดียวกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงว่าการอพยพชาวเขาลงสู่พื้นราบมีแนวโน้มที่จะยังคงก่อให้เกิดการลักลอบออกไปทำกินนอกเขตที่ทางราชการจัดสรรให้เพื่อทำการเกษตรบนเขา ทั้งนี้ เนื่องจากเหตุผลความไม่เหมาะสมของพื้นที่ดินทำกินที่ทางราชการจัดสรรให้ดังกล่าว เป็นปัจจัยผลักดัน (Push Factors) ที่มีอิทธิพลที่สำคัญ

ในส่วนที่เป็นปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) ที่สร้างความพึงพอใจให้แก่ชาวเขาเผ่าม้งในการเลือกพื้นที่ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนก็เช่นเดียวกัน พบว่า พื้นที่ที่มีดินอุดมสมบูรณ์ และมีแหล่งน้ำการชลประทานที่ดี และเพียงพอ เป็นปัจจัยหลักที่จะสร้างความพึงพอใจในการตั้งถิ่นฐาน โดยไม่คำนึงว่าจะเป็ภูมิภาคหรือภูมิอากาศแบบใด ในทุก ๆ ภาคของไทย ทั้งนี้ต้องมีปัจจัยด้านการตลาดที่สามารถรองรับผลผลิต ที่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพของราษฎรเป็นอย่างดีและเป็นธรรม และเหตุผลที่ราษฎรชาวเขาเผ่าม้งชอบตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่บนเขาสูง ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในภาคเหนือก็เพราะเหตุผลเดียวกันคือส่วนใหญ่เห็นว่า เนื่องจากพื้นที่ดินทำกินบนเขามีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมในการประกอบอาชีพมากกว่า ซึ่งแสดงว่า ปัจจัยการประกอบอาชีพเป็นปัจจัยหลักที่จะสร้างความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในการตั้งถิ่นฐานหรือถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวเขา

ในระยะยาวของการตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้าน ในพื้นที่ราบ ที่ทางราชการจัดสรรให้ในปัจจุบัน พบว่าส่วนใหญ่บ้านพักอาศัยของชาวเขาเผ่าม้ง มีความคงทนถาวรได้ไม่เกิน 5 ปี แต่ความคงทนถาวรของบ้านพักอาศัย ไม่มีความสัมพันธ์หรือไม่มีอิทธิพลต่อความคิดที่จะอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน โดยพบว่า มีราษฎรชาวเขาบางส่วนเริ่มมีความรู้สึกไม่พึงพอใจในการที่ได้อพยพลงมาตั้งถิ่นฐาน ในพื้นที่ราบในหมู่บ้านปัจจุบัน จนถึงขั้นที่คิดจะอพยพโยกย้ายไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่อื่นที่มีพื้นที่ดินทำกินดีกว่าในระยะยาวของการตั้งถิ่นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความคิดที่จะให้บุตรหลานอพยพโยกย้าย ไปหาพื้นที่ทำกินแห่งใหม่นั้น มีจำนวนที่มากกว่าจะอพยพโยกย้ายออกไปด้วยตัวเอง

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้เกิดความยากลำบากในการผสมกลมกลืน (Assimilation) ทางวัฒนธรรมระหว่างชาวเขากับชาวพื้นราบคือ การที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีทัศนคติความเชื่อที่แตกต่างกัน, การไม่ยอมรับหรือการไม่ปฏิบัติตาม หรือการดูหมิ่นเหยียดหยาม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวเขา ของชาวพื้นราบ ก็เป็นปัญหาอุปสรรคที่สำคัญอีกปัญหาหนึ่ง รองลงมาอันเป็นเหตุให้ชาวเขาไม่ค่อยให้

การสนับสนุนที่จะให้มีการแต่งงานกันระหว่างชาวเขากับชาวพื้นราบ

ในด้านเกี่ยวกับการศึกษา ของเด็กนักเรียนพบว่า ได้สร้างความพึงพอใจให้ราษฎรชาวเขาเผ่าม้งเป็นอย่างมาก โดยส่วนใหญ่เห็นว่าการศึกษาเล่าเรียนของเด็กนักเรียน ในหมู่บ้านปัจจุบันดีกว่าการศึกษาเล่าเรียนเมื่ออยู่ในหมู่บ้านเดิมบนเขา เช่นเดียวกับการรักษาพยาบาลราษฎรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจและเห็นว่าดีกว่า การรักษาพยาบาลในหมู่บ้านเดิมบนเขาก่อนการอพยพลงมา แม้ว่าจะมีราษฎรชาวเขาบางส่วนยังเห็นว่าการรักษาพยาบาลในหมู่บ้านปัจจุบันยังไม่ดีเท่าที่ควรแต่ก็เป็นเพียงส่วนน้อย ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในพื้นที่ราษฎรส่วนใหญ่ก็เห็นว่าเจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติงานได้ผลดีมีประโยชน์ต่อชาวเขาแม้ว่าบางส่วนจะเห็นว่าการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ยังไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร นอกจากนี้ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ยังพบว่าฐานะทางเศรษฐกิจด้านรายได้สุทธิของราษฎรชาวเขาเผ่าม้ง ที่ได้อพยพโยกย้ายลงมาตั้งถิ่นฐานใหม่ในพื้นที่ราบที่ทางราชการจัดสรรให้ ได้ลดลงอยู่ในระดับที่ต่ำกว่ารายได้เดิมก่อนการอพยพ ซึ่งน่าจะเป็นผลให้ราษฎรชาวเขาเหล่านี้มีฐานะทางการเงินแยกว่าเดิม หรือยากจนลงกว่าเดิม อันเป็นการไม่สอดคล้องกับภาวะทางเศรษฐกิจ สังคมแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

ผลของการศึกษาวิจัย ได้ปรากฏผลสนับสนุนสมมุติฐานทั้งสามสมมุติฐาน คือ "การอพยพชาวเขาลงสู่พื้นที่ราบมีแนวโน้มที่จะทำให้ชาวเขาออกไปทำกินนอกเขตที่ดินทำกินที่ขาดความเหมาะสมในการเกษตรที่จัดสรรให้" , "ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพเป็นปัจจัยหลักที่มีความสัมพันธ์ต่อความพอใจของชาวเขาในถิ่นที่อยู่ใหม่และการอพยพชาวเขาลงมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ราบ มีแนวโน้มที่จะทำให้ชาวเขาบางส่วนมีความคิดที่จะเคลื่อนย้ายไปหาแหล่งที่อยู่อาศัยใหม่ ในระยะยาวของการตั้งถิ่นฐาน" ตามข้อมูลที่เป็นเหตุเป็นผลที่ได้แสดงไว้ ในบทที่ 5 ดังกล่าวข้างต้น

จากผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สรุปผลได้ว่าการอพยพโยกย้ายชาวเขาลงไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ราบห่างไกลจากหมู่บ้านเดิมบนเขาจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาการลักลอบออกไปทำกินบนเขา นอกเขตที่ดินทำกินที่จัดสรรให้ ได้หมดถ้าหากว่าการอพยพโยกย้ายราษฎรชาวเขาลงมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ราบ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการประกอบอาชีพให้แก่ราษฎรชาวเขาเหล่านี้ได้ จนถึงระดับที่ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับที่ดีกว่าหรือสูงกว่า ขณะที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในหมู่บ้านเดิมบนเขา เนื่องจากการตั้งถิ่น

ฐานอยู่ในพื้นที่ราบราษฎรชาวเขาต้องประสบกับภาวะค่าครองชีพที่สูงกว่า ขณะที่ตั้งถิ่นฐาน
อยู่บนเขา เช่น ควรจัดสรรพื้นที่ดินทำกินที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีแหล่งน้ำการชลประทานที่
ดีและเพียงพอมากกว่าการมีพื้นที่เพียงพอและเหมาะสมกับวิถีการทำการเกษตรของชาวเขา
โดยที่ไม่มีปัญหาข้อขัดแย้งพิพาทแย่งชิงที่ดินทำกิน ระหว่างราษฎรชาวเขากับราษฎรชาวพื้น
ราบหมู่บ้านใกล้เคียง การให้ความรู้ด้านวิชาการสมัยใหม่ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาอาชีพ
เช่น ความรู้ด้านการกำจัดแมลงศัตรูพืช การปรับปรุงบำรุงดิน การพัฒนาอาชีพเสริมที่
หลากหลายอาชีพตลอดจนการพัฒนา และเสริมสร้างปัจจัยด้านการตลาดที่สนับสนุนสอดคล้อง
กับการประกอบอาชีพของชาวเขา ทั้งนี้จากการศึกษาวิจัย พบว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจ หรือ
ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพเป็นปัจจัยหลักที่มีความสำคัญที่สุด ในการเลือกพื้นที่ ตั้งถิ่นฐาน
ของชาวเขาหรือเป็นสาเหตุให้เกิดการอพยพโยกย้ายถิ่นที่อยู่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่ตั้งเป็น
ปัจจัยดึงดูดให้ตั้งถิ่นฐาน ในขณะที่เดียวกัน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่ไม่ดีก็เป็นปัจจัยผลักดันให้ย้าย
ถิ่นฐาน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจจึงเป็นทั้งปัจจัยดึงดูดและปัจจัยผลักดัน (Pull Factors and
Push Factors) ในการตั้งถิ่นฐานหรือย้ายถิ่นฐานของชาวเขา โดยที่ปัจจัยด้านสภาพภูมิ
ประเทศเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญรองลงไป แต่ในขณะที่เดียวกันปัจจัยด้านสภาพภูมิอากาศกลับ
เป็นปัจจัยที่แทบจะ ไม่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานหรือย้ายถิ่นฐานของชาวเขา นอกจากนี้พบว่า
การอพยพชาวเขาลง ไปอยู่ในพื้นที่ราบ ใกล้กับหมู่บ้านของราษฎรพื้นราบ ยังมีปัญหาด้านการ
ผสมกลมกลืน (Assimilation) กันระหว่างราษฎรชาวเขากับราษฎรชาวพื้นราบ
เนื่องจากสาเหตุที่มีขนบธรรมเนียมประเพณี ทัศนคติ ความเชื่อแตกต่างกันทำให้มีการติดต่อ
สัมพันธ์และคบค้าสมาคมกันไม่ค่อยดี ราษฎรชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่ ไม่ส่งเสริมสนับสนุนที่
จะให้มีการแต่งงานกันระหว่างชาวเขาในหมู่บ้านกับราษฎรชาวพื้นราบในหมู่บ้านใกล้เคียง

ในด้านเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวด้านประชากร และการตั้งถิ่นฐานของราษฎรชาว
เขาเผ่าม้งที่ถูกอพยพโยกย้ายลงมาตั้งถิ่นฐาน ในพื้นที่ราบในระยะยาวสรุปได้ว่า จะยังคงมี
ราษฎรชาวเขาเผ่าม้งบางส่วนจำนวนประมาณ 5% ของทั้งหมดมีแนวโน้มที่จะอพยพโยกย้าย
ถิ่นฐาน ไปหาพื้นที่ทำกินในพื้นที่อื่น ในระยะยาวของการตั้งถิ่นฐาน และพบว่าจะมีราษฎรชาว
เขาที่เป็นบุตรหลานของราษฎรชาวเขาเหล่านั้นมีแนวโน้มที่จะอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ไปหาพื้นที่
ทำกินในพื้นที่อื่นเป็นจำนวนที่มากกว่า หากสภาพฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมยังคงเหมือน
เดิมในปัจจุบัน

ผลการศึกษาวิจัย โดยสรุปในครั้งนี้นี้คล้ายกับผลการศึกษาของผู้เขียนเอง ซึ่งเคยศึกษาเป็นแบบรายงานในชั้นเรียนเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการอพยพชาวเขาลงสู่พื้นราบ : ศึกษาเฉพาะกรณีชาวเขาเผ่าม้ง บ้านขุนกำลัง ตำบลขุนควร อำเภอปาง จังหวัดพะเยา อันเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิชา การเมืองชนกลุ่มน้อย ในหลักสูตรปริญญาโท ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2535-2536 ระหว่าง พฤศจิกายน 2535 - กุมภาพันธ์ 2536 ซึ่ง ได้ผลดังต่อไปนี้

"ปัญหาและอุปสรรคในการอพยพชาวเขาลงสู่พื้นราบ"

ก. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

1. ปัญหาด้านที่ดินทำกินแยกประเด็นปัญหา ดังนี้

1.1 ปัญหาด้านที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์

จากการออกแบบสอบถามราษฎรและจากการตรวจสอบพื้นที่ด้วยตนเอง ทราบว่าที่ดินที่ทางราชการจัดสรรให้กับราษฎรเพื่อทำกินนั้น เป็นที่ดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ไม่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพทำไร่ของชาวเขา ส่วนใหญ่เป็นดินลูกรังการเพาะปลูกต้องใช้ต้นทุนสูง เช่น ต้องใส่ปุ๋ยมากกว่าเดิม ต้องทำพื้นที่มากกว่าเดิม แต่ผลผลิตกลับไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงครอบครัว

1.2 ปัญหาขาดที่ดินทำกินที่เพียงพอ

เนื่องจากทางราชการได้จัดสรรที่ดินทำกินให้เพียง ครอบครัวละ 10 ไร่ นอกจากจะเป็นพื้นที่ดิน ไม่มีความอุดมสมบูรณ์แล้ว ไม่สามารถขยายพื้นที่ทำกินได้อีก เมื่อประชากรในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ความไม่อุดมสมบูรณ์ของดินมีทางแก้ที่ชาวเขาใช้แบบง่าย ๆ คือ ทำให้มากขึ้น ใช้ที่ดิน ให้กว้างขึ้นแต่ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากที่ดินมีจำนวนจำกัดดังกล่าว นอกจากนั้นมักเกิดปัญหาข้อพิพาทกับราษฎรพื้นที่ราบ เรื่องแย่งที่ทำกิน ซึ่งราษฎรพื้นที่ราบอ้างว่าบริเวณที่ทำกินของชาวเขาดังกล่าวเคยเป็นที่ทำกินของตนมาก่อน

1.3 ขาดแหล่งน้ำการชลประทาน

จากการออกแบบสัมภาษณ์สอบถามและตรวจสอบพื้นที่พบว่า มีพื้นที่ทำการชลประทานจากอ่างเก็บน้ำแม่กำลังสามารถระบายน้ำได้ทั่วถึงในฤดูการทำนา ทำไร่ได้ไม่เกิน 30 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ทำกินทั้งหมด พื้นที่ที่เหลือนอกจากจะเป็นพื้นที่ขาดความอุดมสมบูรณ์แล้ว

การทำไร่ของราษฎรชาวเขาต้องกระทำแบบตามมีตามเกิด อาศัยธรรมชาติ หรือฝึน้ำ (ตามความเชื่อของชาวเขา) เป็นหลัก

1.4 ปัญหาด้านโรคแมลงศัตรูพืชและโรคระบาดสัตว์

จากการออกแบบสัมภาษณ์และสำรวจข้อมูลด้วยตนเองทราบว่า การอพยพชาวเขาลงสู่พื้นที่ราบบ้านขุนเกาลัง ตำบลขุนควร อำเภอปาง จังหัดพะเยา ในปัจจุบันมีโรคแมลงศัตรูพืชระบาดรบกวนทำลายพืชไร่ของราษฎรชาวเขามากกว่าการทำไร่บนเขา นอกจากนั้นโรคระบาดสัตว์ เช่น สุนัข ไก่ ฯลฯ มีมากกว่าหมู่บ้านบนเขา ดังนั้นการประกอบอาชีพของชาวเขาเหล่านี้จึงใช้ต้นทุนสูงกว่าเมื่ออยู่ที่บ้านบนเขาคืออีกทางหนึ่ง

1.5 ปัญหาการขาดอาชีพรอง เสริมอาชีพหลักและขาดการพัฒนาส่งเสริมอาชีพใหม่

เมื่ออพยพชาวเขาลงสู่พื้นที่ราบ สภาพแวดล้อมและพื้นที่ทำกินได้เปลี่ยนไปชาวเขามีการเปลี่ยนอาชีพได้น้อยมาก ส่วนใหญ่จะมุ่งการประกอบอาชีพแบบเดิมเมื่ออยู่บนเขาเป็นหลัก ซึ่งมีปัญหาเรื่องที่ดินทำกินจัดกล่าวข้างต้น จากการออกแบบสอบถามราษฎรตั้งแต่เริ่มอพยพไม่มีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาและส่งเสริมอาชีพใหม่แต่อย่างใด ทั้งที่ราษฎรมีความต้องการที่จะฝึกวิชาชีพต่างๆ ทุกอาชีพ โดยเฉพาะมีความต้องการพัฒนาอาชีพงานฝีมือของชาวเขา แต่ยังมีปัญหาด้านเงินทุนและการตลาด

1.6 ปัญหาด้านค่าครองชีพ

การอพยพชาวเขาลงสู่พื้นที่ราบส่วนใหญ่ให้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้กับหมู่บ้านของชาวพื้นราบปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ค่าใช้จ่ายในการครองชีพต้องเพิ่มขึ้นและอยู่ในระดับเดียว หรือใกล้เคียงกันกับชาวพื้นราบ ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าที่ชาวเขาเคยมีในสังคมดั้งเดิมที่เคยอยู่บนเขา เมื่อการทำมาหากินในพื้นที่ราบไม่ดีไปกว่าบนเขา ปัจจัยที่ต้องซื้อด้วยเงินมีมากขึ้น ผลก็คือ ชาวเขาที่อยู่พื้นราบกลับมีแนวโน้มยากจนลง

1.7 ปัญหาราษฎรชาวเขาออกไปทำกินนอกเขตที่ดินทำกินที่ได้จัดสรรให้และการอพยพออกจากหมู่บ้าน

จากการสำรวจข้อมูลพบตัวเลขคร่าว ๆ ว่ามีชาวเขาในหมู่บ้านออกไปทำกินนอกเขตที่ดินทำกินที่ได้จัดสรรให้ประมาณ 75 - 80 เปอร์เซ็นต์ โดยที่ส่วนใหญ่จะขึ้นไปทำกินในพื้นที่ทำกินที่เดิมบนเขา ทั้งที่ทำกินเก่าก่อนอพยพลงมาและที่ทำกินใหม่บริเวณใกล้

เคียง มีเพียงจำนวนน้อยที่ออกไปทำกินนอกเขตอำเภอและชาวเขาจำนวนหนึ่งอพยพออกไปตั้งถิ่นฐานในจังหวัดอื่น โดยสรุปเป็นข้อมูลดังนี้

ก. จำนวนหลังคาเรือน 104 หลัง ขึ้นไปทำกินบนเขา 73 หลัง ไม่ขึ้นไป 31 หลัง

ข. จำนวนหลังคาเรือน 104 หลัง ออกไปทำกินนอกเขตอำเภอ 1 หลัง

ค. ย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานใหม่ต่างจังหวัด 3 หลัง (4 ครอบครัว)

ง. ย้ายเข้ามาใหม่เนื่องจากมอบตัวภายหลัง 5 หลัง (5 ครอบครัว)

2. ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าต้นน้ำลำธาร

ปัญหานี้สืบเนื่องจากเหตุผล ในข้อหนึ่งดังกล่าวข้างต้นทางราชการ จึงไม่สามารถควบคุมจำกัด เขตมิให้ชาวเขาที่ได้อพยพลงสู่พื้นราบแล้วขึ้นไปประกอบอาชีพทำไร่ - ทำสวนบนเขาแหล่ง ต้นน้ำลำธาร ได้ดีเท่าที่ควร

3. ปัญหาการปลูกพืชเส้นติดประเภทฝิ่น

เมื่อวันที่ 3 - 5 กุมภาพันธ์ 2535 กองกำลังจากกองร้อย อส. อำเภอปง กองบังคับการกองอาสารักษาดินแดนจังหวัดพะเยา ได้ขึ้นไปตัดทำลายไร่ฝิ่นบนดอยขุนแม่ก่าลัง สามารถตัดทำลายไร่ฝิ่นจำนวน 7 แห่ง เนื้อที่รวมกันประมาณ 50 ไร่ จับผู้ต้องหาขณะกำลังกรีดยังได้ 1 คน เป็นราษฎรบ้านขุนก่าลัง ตำบลขุนควร อำเภอปง จังหวัดพะเยา จึงเป็นหลักฐานยืนยันว่ายังคงมีการลักลอบปลูกฝิ่น เนื่องจากปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม

ข. ปัญหาด้านการศึกษา

สืบเนื่องจากการที่ชาวเขาต้องประสบปัญหาด้านการประกอบอาชีพดังกล่าว ผู้ปกครองของนักเรียนจึงต้องออกไปประกอบอาชีพนอกเขตไกลจากหมู่บ้านบางส่วน ได้นำเด็กนักเรียนติดตามครอบครัวไปด้วย บางส่วนปล่อยให้เด็กเข้าเรียนแบบตามมีตามเกิดจำนวนนักเรียนออกกลางคันก่อนจบการศึกษาภาคบังคับมีเปอร์เซ็นต์ที่สูง จึงทำให้การเรียนการศึกษาของเด็กและเยาวชนชาวเขาไม่ประสบผลตามเป้าหมายเท่าที่ควรนอกจากนี้อัตราเด็กนักเรียนที่จบการศึกษาภาคบังคับไปเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นมีเปอร์เซ็นต์ที่ต่ำมาก ทั้งที่การศึกษาน่าจะเป็นพื้นฐาน ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชาวเขาที่สำคัญยิ่งทางหนึ่ง

ค. ปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรม

1. ปัญหาด้านการติดต่อสัมพันธ์กับคนพื้นที่ราบ

จากการออกแบบสอบถามส่วนใหญ่จะตอบว่าสามารถติดต่อสัมพันธ์กับราษฎรไทยพื้นที่ราบได้ดี แต่คบค้าสมาคมกันไม่ค่อยดี ทั้งนี้เหตุผลว่าชาวเขารู้สึกว่าตัวเองถูกดูหมิ่นดูแคลนและถูกเอาเปรียบจากคนไทยพื้นที่ราบเสมอ หากมีการคบค้าสมาคมกับคนไทยพื้นที่ราบมักจะเป็นการคบค้าสมาคมแบบไม่เท่าเทียมกันเช่น เวลาชาวเขาไปเยี่ยมชาวไทยพื้นที่ราบมีการเลี้ยงดูกันตามมีตามเกิด ซึ่งชาวเขาก็พอใจ แต่เมื่อคนไทยพื้นที่ราบมาเยี่ยมบ้านชาวเขา การเลี้ยงดูไม่เป็นไปตามมีตามเกิด ชาวเขาจะต้องไปหาอาหารที่ดีกว่าปกติมาเลี้ยงดู เช่น ต้องออกไปซื้อสุรา ออกไปซื้อไก่หรือเนื้อมาเลี้ยง ซึ่งชาวเขาเห็นว่าชาวไทยพื้นที่ราบมักจะทำตัวเป็นนายเหนือกว่าอยู่เสมอ จึงทำให้การคบค้าสมาคมกันไม่ดีเท่าที่ควร แม้ว่าจะติดต่อสัมพันธ์กันได้ดี

2. ปัญหาด้านผสมกลมกลืน (Assimilation)

แม้ว่าการผสมกลมกลืนทางด้านวัฒนธรรมกับชาวไทยพื้นที่ราบมีน้อย เช่น ตั้งแต่อพยพลงมาอยู่พื้นที่ราบในหมู่บ้านปัจจุบัน ปรากฏว่ามีการแต่งงานข้ามเผ่าระหว่างชายไทยพื้นที่ราบกับหญิงสาวชาวเขาเพียง 2 คู่ แต่ทั้ง 2 คู่ มิได้ทำการแต่งงานตามประเพณีของชาวเขาและก็มีได้แต่งงานตามประเพณีของชาวไทยพื้นที่ราบ ซึ่งชาวเขาปกติเป็นผู้ที่เคร่งครัดในจารีตประเพณีมากเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อคนไทยพื้นที่ราบ อันเป็นการเน้นย้ำความรู้สึกถูกดูหมิ่นดูแคลนของชาวเขา

3. ปัญหาด้านการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคม

จากการศึกษาและสังเกตเห็นว่าชาวเขาที่อพยพลงสู่พื้นที่ราบในหมู่บ้าน ที่ศึกษา มีการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมของสังคมรอบข้าง ได้น้อย วิถีชีวิตของชาวเขาส่วนใหญ่ก็ยังยึดถือตามแบบดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติ เช่น การพัฒนาด้านสุขภาพสิ่งแวดล้อม การสร้างที่พักอาศัย การรักษาสุขภาพอนามัย ทัศนคติและความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้บางอย่างกลับกลายเป็นอุปสรรคในการพัฒนาไปสู่ชีวิตที่ดีกว่าของชาวเขา อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่าปัจจัยเหล่านี้อาจเป็นตัวแปรตาม ซึ่งขึ้นกับปัญหาอุปสรรคดังกล่าวมาแล้ว ในตอนต้น ๆ เป็นตัวแปรอิสระ

ง. ผลสำเร็จและความล้มเหลว

ข้อดีของการอพยพชาวเขาลงสู่พื้นราบ ศึกษาจากหมู่บ้านขุนกำลัง ตำบลขุนควรว อำเภอปง จังหวัดพะเยา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นผลสำเร็จของ โครงการนี้ โดยสรุปมีดังนี้

1. ชาวเขาในหมู่บ้าน ได้รับการบริการ ขั้นพื้นฐานจากรัฐได้ทั่วถึง เช่น ถนนหนทางสามารถติดต่อคมนาคมได้สะดวกรวดเร็ว มีไฟฟ้าเข้าถึง มีระบบการประปา (ซึ่งขณะนี้กำลังก่อสร้างประปาหมู่บ้านยังไม่แล้วเสร็จ) เป็นต้น

2. บุตรหลานชาวเขามีโอกาสในการเข้ารับการศึกษาต่อในสถานการศึกษาในระดับสูงขึ้น ได้ดีกว่า เนื่องจากสามารถเดินทางไปเรียนในโรงเรียนที่อยู่ใกล้กว่าและสะดวกกว่า

3. การได้รับการรักษาพยาบาล ในกรณีเจ็บป่วยได้สะดวกและรวดเร็วกว่า เนื่องจากอยู่ใกล้สถานพยาบาลทั้งของรัฐและของ เอกชนมากกว่าเดิม

4. เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถเข้าถึง เพื่อการพัฒนาควบคุมดูแลได้สะดวกรวดเร็ว ได้ดีกว่า สามารถติดตามตรวจสอบพฤติกรรม ขณะที่อยู่ในหมู่บ้านได้ง่ายกว่า

5. ชาวเขาสามารถรับรู้ข่าวสารข้อมูลจากทางราชการ ข่าวสารบ้านเมืองและเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ดีกว่า

6. เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลสามารถสกัดกั้นมิให้ชาวเขาจากต่างประเทศ หรือท้องถิ่นอื่นลักลอบอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งภายในหมู่บ้าน ได้ง่ายกว่า

ส่วนข้อเสียของการอพยพชาวเขาลงสู่พื้นราบซึ่งหากจะกล่าวเป็นความล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง ก็คงจะไม่ถูกต้องมากนัก นั้นอยู่ที่ความไม่ประสบผลสำเร็จได้ดีเท่าที่ควรในการจำกัดเขตให้ราษฎรชาวเขาทำกินในพื้นที่ดินที่ได้จัดสรรให้ ซึ่งการไม่ประสบผลสำเร็จด้านที่ทำกินนี้ก่อให้เกิดปัญหาติดตามผูกพันกันเป็นห่วงโซ่กัน คือความยากจนการลักลอบออกไปทำกินนอกเขตแหล่งต้นน้ำลำธาร การศึกษาของบุตรหลานของชาวเขาไม่ถึงจนถึงระดับที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาปรับเปลี่ยนทัศนคติและมุมมองแบบดั้งเดิมได้ ก่อให้เกิดปัญหาการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมการดำรงวิถีชีวิตแบบไทย และปัญหาสุขภาพอนามัยกระทบต่อเนื่องถึงสติปัญญาของประชากรไทยกลุ่มนี้ อย่าง เป็นวัฏจักรที่ยากจะหลุดพ้น ดัง ได้กล่าวมา

แล้วในรายละเอียดข้างต้นในข้อหนึ่ง"¹

6.3 ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาและส่งเสริมชีวิตชาวเขาอย่างถาวรสองแนวทางคือ การอพยพโยกย้ายชาวเขาลงมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน อยู่ในพื้นที่ราบที่ทางราชการจัดสรรให้กับการให้ชาวเขาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่บนเขาต่อไป โดยให้อยู่อย่างอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพื้นที่ใดไม่สามารถให้อยู่อาศัยได้เพราะจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อต้นน้ำลำธารและสภาพแวดล้อมก็ให้อพยพโยกย้ายชาวเขาไปอยู่ในพื้นที่ที่รองรับได้บนเขา การดำเนินการทั้งสองแนวทางนี้ต่างก็มีปัญหาอุปสรรค แม้ว่าระดับความรุนแรงของปัญหาและอุปสรรคอาจแตกต่างกันออกไป แต่มีปัญหาลักษณะที่เหมือนกันคือ ปัญหาการขยายตัวของชุมชนชาวเขาในอนาคต ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคด้านต่างๆ ติดตามมาก ซึ่งไม่ว่าการดำเนินการพัฒนาและส่งเสริมชีวิตชาวเขา แนวทางใดจะต้องคำนึงถึง เพื่อเตรียมการวางแผนดำเนินการไว้ล่วงหน้า

ในด้านการอพยพโยกย้ายชาวเขาลงมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ราบ มีปัญหาอุปสรรคข้อดีข้อเสียดังปรากฏตามผลการศึกษาวิจัยที่ได้กล่าวแล้ว ในบทก่อนข้างต้น แต่ในด้านการให้ชาวเขาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่บนเขาต่อไป โดยให้อยู่อย่างอนุรักษ์ ผู้เขียนเห็นว่า มีปัญหาอุปสรรคดังนี้

โดยทั่วไปปัญหาการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ทำกินอยู่บนเขาต่อไป คือ ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า แหล่งต้นน้ำลำธารเพื่อทำไร่เลื่อนลอยปัญหาการปลูกพืชเสพติด ประเภทฝิ่น กัญชา ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาความปลอดภัยด้านชายแดน ปัญหาเรื่องความเป็นชนกลุ่มน้อย ปัญหาด้านการเมืองและความมั่นคงของชาติ ปัญหาการอพยพหลบหนีเข้าเมือง ของชาวเขาจากประเทศใกล้เคียง และปัญหาการเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่ของชาวเขา

¹ สมจิต สัจฉัญญาวุฒิ, ปัญหาและอุปสรรคในการอพยพชาวเขาลงสู่พื้นราบ: ศึกษาเฉพาะกรณีชาวเขาเผ่าม้งบ้านขุนกำลัง ตำบลขุนควร อำเภอปาง จังหัดพะเยา. รายงานในชั้นเรียน วิชาสาส์ตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2535, หน้า 32-36.

การแก้ไขปัญหาก็ให้ชาวเขาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนทำกินอยู่บนเขาต่อไป โดยให้อยู่อย่างอนุรักษ์ฯ ดังกล่าวนั้น ผู้เขียนเห็นว่ายังคงมีปัญหาในทางปฏิบัติ ดังนี้

1. ปัญหาด้านการควบคุมให้ชาวเขาทำกินในพื้นที่ดินที่ได้รับจัดสรรให้บนเขา การควบคุมให้ชาวเขาทำกินในพื้นที่ดินที่ได้รับจัดสรรให้อย่างรัฐจักรอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเขานั้น นับว่าเป็นปัญหาที่ยากในทางปฏิบัติ เนื่องจากพื้นที่บนเขาเป็นพื้นที่กว้างขวาง สูงชันยากแก่การเข้าถึงและดูแลได้ทั่วถึงและโดยลักษณะนิสัยชาวเขามีความเคยชินกับการมีความเป็นอิสระในการเลือกที่ทำกินมานาน จึงมีแนวโน้มสู่การลักลอบไปทำกินนอกเขตที่ดินที่ได้รับการจัดสรรให้ตั้งที่ปรากฏอยู่ขณะนี้เสมอ และการลักลอบปลูกพืชเสพติด เช่น ฝิ่น กัญชา นอกพื้นที่ที่ถูการจัดสรรให้ทำกินก็ยังคงมีอยู่

2. ปัญหาด้านการละเมิดกฎหมายคุ้มครองและอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า โดยส่วนใหญ่พื้นที่ที่อยู่บนเขาด้านน้ำล้าธารอันเป็นที่อยู่ของชาวเขาแต่เดิมนอกจากจะเป็นป่าสงวนแห่งชาติแล้ว บางแห่งยังเป็นเขตอนุรักษ์สัตว์ป่า การที่ให้ชาวเขายังคงอยู่อาศัยบนเขา ท้องถิ่นเดิม ชาวเขายังคงล่าสัตว์เป็นอาหารก่อให้เกิดการทำผิดกฎหมายและขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่หน่วยอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าอยู่เป็นประจำ แม้ว่าปัญหานี้ในปัจจุบันจะได้ลดน้อยลงไปบ้างแล้ว

3. ปัญหาการลักลอบอพยพจากพื้นที่อื่น ๆ หรือจากประเทศข้างเคียงเข้ามาพักอาศัย ปัญหานี้ยังคงมีอยู่ในปัจจุบันยังคงมีชาวเขาในท้องถิ่นอื่น และจากประเทศข้างเคียง หรือแม้กระทั่งผู้หลบหนีจากศูนย์ควบคุมผู้อพยพหลบหนีเข้าเมือง ลักลอบเข้าไปตั้งบ้านเรือนพักอาศัยอยู่ร่วมกับชาวเขาเหล่านี้ เนื่องจากสาเหตุความผูกพันธ์ด้านเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์เดียวกัน และบางครั้งก็เป็นเครือญาติของราษฎรชาวเขาในหมู่บ้านนั้น

ผู้เขียนเห็นว่าทำให้ชาวเขาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่บนเขาต่อไป โดยให้อยู่อย่างอนุรักษ์ฯ มีข้อดี ดังนี้

ข้อดีของการให้ชาวเขามาทำกินบนเขาต่อไป

1. ไม่มีปัญหาข้อขัดแย้งกับราษฎรพื้นราบเกี่ยวกับการแย่งที่ดินทำกิน
2. กล่าวได้ว่ามีปัญหาเรื่องที่ดินทำกินน้อยกว่ามาก เนื่องจากได้รับการจัดสรรให้ทำกินที่เดิมหรือที่ใหม่ ซึ่งอยู่ในท้องถิ่นใกล้เคียงอย่างเพียงพอ เนื่องจากไม่ต้องไปแย่งที่ดินทำกินกับราษฎรพื้นราบ

3. ราษฎรชาวเขามีความพึงพอใจมากกว่าเนื่องจากไม่ต้องปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมใหม่

4. พื้นที่ทำกินอุดมสมบูรณ์กว่าสภาพแวดล้อมดีกว่า ไร่มีดินอุดมกว่า โรคระบาดสัตว์และโรคแมลงศัตรูพืชมีน้อยกว่า

5. ค่าครองชีพในชีวิตประจำวันต่ำกว่าพื้นราบ และเป็นลักษณะสังคมที่มีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจได้สูงกว่า

จากเหตุผลด้านปัญหาอุปสรรคและข้อดี-ข้อเสียในการดำเนินการ ในการแก้ไข ปัญหาชาวเขาอย่างถาวรตามที่ได้แสดงข้อคิดเห็นมาแล้วดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าแนวทางที่สองคือ การให้ชาวเขาดำเนินงานทำกินอยู่บนเขาต่อไป โดยให้อยู่อย่างอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม พื้นที่ใดไม่สามารถให้อยู่อาศัยได้เพราะจะก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อต้นน้ำลำธารก็ให้โยกย้ายชาวเขาไปอยู่ในพื้นที่ที่รองรับได้ น่าจะดีกว่าแนวทางแรก คือ การนำชาวเขาลงมาตั้งหลักแหล่งในพื้นที่ราบทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากการวิเคราะห์ถึงปัญหา อุปสรรค ข้อดี ข้อเสียของการดำเนินการแก้ไขปัญหาชาวเขา ทั้งสองแนวทางดังกล่าวข้างต้น เท่าที่ได้ดำเนินการผ่านมาแล้วจนถึงปัจจุบันนี้ การที่ให้ชาวเขาดำเนินงานทำกินอยู่บนเขาต่อไป โดยให้อยู่อย่างอนุรักษ์ มีความรุนแรงของปัญหาอุปสรรคน้อยกว่าการนำชาวเขาลงมาตั้งหลักแหล่งในพื้นที่ราบ นั่นคือ มีปัญหาด้านการตรวจสอบควบคุมให้ชาวเขาลักลอบออกไปทำกินนอกเขตที่กำหนด หรือนอกเขตที่ได้รับการจัดสรรให้ได้ไม่ทั่วถึงเป็นปัญหาหลัก ส่วนอีกปัญหานั้นคือ ปัญหาการลักลอบเข้ามาตั้งหลักแหล่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านของชาวเขาจากท้องถิ่นอื่น เป็นปัญหารอง นอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่นเกี่ยวกับชาวเขากระทำผิดกฎหมายคุ้มครองและอนุรักษ์สัตว์ป่า ซึ่งเป็นปัญหาที่น่าจะแก้ไขได้ง่ายกว่าส่วนข้อดีในการให้ชาวเขาดำเนินงานทำกินอยู่บนเขาต่อไป โดยให้อยู่อย่างอนุรักษ์นั้น คือมีที่ดินทำกินเพียงพอและอุดมสมบูรณ์กว่า สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูครอบครัวเพียงพอว่า ค่าครองชีพในชีวิตประจำวันต่ำกว่า มีปัญหาด้านการประกอบอาชีพน้อยกว่า มีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจสูงกว่ามีความพึงพอใจและคุ้นเคยกับการอยู่อาศัยในท้องถิ่นเดิม รายละเอียดดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

ส่วนการนำชาวเขาลงมาตั้งหลักแหล่งในพื้นที่ราบเท่าที่ได้ดำเนินการมาแล้วตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าจะมีข้อดีหรือประสบความสำเร็จในด้านทำให้บริการด้านสาธารณสุข

โรคและโครงสร้างพื้นฐาน ได้ดีกว่า มีความสะดวกในการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยได้ดีกว่าและสะดวกรวดเร็วกว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถเข้าถึงเพื่อดำเนินการช่วยเหลือพัฒนาได้ดีกว่า แต่ว่ามีปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น ที่ดินทำกิน ไม่เพียงพอ ไม่เหมาะสมในการประกอบอาชีพขาดความอุดมสมบูรณ์ ขาดแหล่งน้ำชลประทานที่เพียงพอ นอกจากนี้ยังต้องประสบกับปัญหาด้านค่าครองชีพสูงกว่าที่อยู่บนเขาเดิม ทำให้ชาวเขาอยู่ในฐานะยากจนลง ในด้านการศึกษา โดยภาพรวมแม้ว่าจะดีขึ้น แต่จำนวนนักเรียนที่ได้เข้าทำการศึกษาต่อหลังจากจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ยังมีจำนวนน้อยแม้ว่าน่าจะมีโอกาสที่ดีกว่านอกจากนี้การตรวจสอบควบคุมชาวเขาที่มาอยู่พื้นราบแต่ออกไปทำกินนอกเขตที่ทำกินที่ได้รับจัดสรรให้ทั้งหมดไปทำกินที่เดิมหรือที่ใหม่บนเขา ในเขตตำบล อำเภอ หรือจังหวัดเดียวกันหรือต่างจังหวัด กล่าวได้ว่าไว้การควบคุมตรวจสอบได้ทั่วถึง และไม่ทราบแน่ชัดว่าปลูกพืชชนิดใด เนื่องจากชาวเขาจะออกจากบ้านไปทำกินนอกเขตนาน 4 - 6 เดือน ในแต่ละปีเป็นส่วนใหญ่กว่า 70 เปอร์เซ็นต์จึงน่าจะก่อให้เกิดปัญหาในการตัดไม้ทำลายป่า แหล่งต้นน้ำลำธาร และลักลอบปลูกพืชเสพติดมากกว่าชาวเขาที่ตั้งถิ่นฐานทำกินบนเขาเสียอีก ก็ได้ซึ่งชาวเขาที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บนเขายังพอสามารถตรวจสอบควบคุมได้ง่ายกว่า เนื่องจากทำกินเป็นหลักแหล่งดีกว่า

ทั้งนี้ผู้เขียนมิได้หมายความว่าทำให้ชาวเขาตั้งถิ่นฐานทำกินอยู่บนเขาต่อไปโดยให้อยู่อย่างอนุรักษ์ฯ จะเป็นแนวทางที่ดีที่สุดในอนาคต เนื่องจากเห็นว่าการให้ชาวเขาอยู่บนเขายังมีความเสี่ยงต่อการที่ชาวเขาจะลักลอบออกไปทำกินนอกเขตที่ดินที่กำหนด และจัดสรรให้อันจะเป็นการลาลายต้นน้ำลำธารและสภาพแวดล้อม เนื่องจากประชากรชาวเขาต้องเพิ่มมากขึ้นทุกปี และในขณะที่การอพยพชาวเขาลงมาตั้งหลักแหล่งในพื้นที่ราบยังมีปัญหาหลักคือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจขาดที่ดินทำกินที่เหมาะสมและเพียงพอ และขาดการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสม หากสามารถจัดสรรพื้นที่ทำกินที่อุดมสมบูรณ์กว่าบนเขา เช่น จัดที่นา ที่ไร่ ที่มีแหล่งน้ำสมบูรณ์เพียงพอสร้างอาชีพรองเสริมอาชีพหลักให้หลากหลายจนประสบผลสำเร็จด้านการผลิต การตลาด มีระดับรายได้ที่สูงกว่าจนทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่า มีอนาคตที่แจ่มใสกว่าอย่างเด่นชัดและเป็นพื้นที่มีศักยภาพพร้อมที่จะรองรับการขยายตัวของชุมชนชาวเขาต่อไปในอนาคตได้อย่างมีแผนงานวิธีการและเป้าหมายที่เด่นชัด และแน่นอนบนพื้นฐานของความมีส่วนร่วมของชาวเขา โดยมีการพัฒนาด้านความรู้ความสามารถ

ให้แก่ราษฎรชาวเขาอย่างต่อเนื่อง แล้วก็มาเชื่อมั่นว่าการพัฒนาแก้ไขปัญหาชาวเขาอย่างถาวรคงจะประสบผลสำเร็จบนพื้นฐานของความสุข ความพอใจของทุกฝ่าย โดยไม่จำเป็นต้องให้ชาวเขาต้องอยู่บนเขาสูงเสมอไป นั่นคือ แนวทางที่อยู่ระหว่างกลางที่สามารถแก้ปัญหาคัดบพร่องของทั้งสองแนวทางดังกล่าว ได้หมดสิ้นอย่างถาวร

ในด้านเกี่ยวกับนโยบายการผสมกลมกลืน (Assimilation Policy) ผู้เขียนเห็นว่าเนื่องจากปัญหาความแตกต่างกัน ในทางขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ทัศนคติ และความเชื่ออันเป็นสิ่งที่มิอาจหลีกเลี่ยงได้ การใช้นโยบายการผสมกลมกลืนระหว่างชาวเขากับชาวพื้นราบจะประสบผลสำเร็จได้น้อย ในระยะเวลาอันใกล้ ควรที่ใช้นโยบายการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง หรือ นโยบายการรวมพวก (Integration Policy) ในลักษณะพหุสังคม (Pluralism) ในขณะเดียวกันต้องรีบเร่งดำเนินการวางพื้นฐานด้านการศึกษา ปรับทัศนคติและความเชื่อ พร้อม ๆ กับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยมีนโยบายการผสมกลมกลืนเป็นพื้นฐาน เพื่อนำไปสู่การผสมกลมกลืนที่สมบูรณ์ในระยะยาวต่อไป

ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นผลจากการศึกษาวิเคราะห์จากประชากรกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มราษฎรชาวเขาเผ่าม้งเพียงหมู่บ้านเดียว ภายใต้ภาวะเงื่อนไขทางเศรษฐกิจสังคมและช่วงระยะเวลาหนึ่งอาจไม่สามารถนำผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปใช้กับหมู่บ้านชาวเขาในพื้นที่อื่นทั้งหมดหรือผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้อาจเปลี่ยนแปลงไปเมื่อภาวะเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และกาลเวลาได้เปลี่ยนแปลงไป